

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף לג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף לג

שלושה ביאורים למחלוקת רבי חייא

ובר קפרא אם חייב שתיים או אחת

א. נחלקו באיסור כולל ואליבא דרבי יוסי הכל מודים, שלדעת רבי שמעון, אין איסור חל על איסור כלל, ואם כן, בכל שלושת האופנים הללו, זר שהקריב קרבן ציבור בשבת, זר בעל מום ששימש בטומאה, וזר שאכל מחטאת העוף שנמלקה, הרי זה חייב אחת בלבד, משום האיסור הראשון.

אבל לדעת רבי יוסי, יש אופנים שאיסור חל על איסור, כגון כשהאיסור השני מוסיף לאסור את הדבר יותר ממה שהיה אסור עד עתה.

ונחלקו רבי חייא ובר קפרא, מה דעת רבי יוסי, כשהאיסור השני אינו מוסיף לאסור את הדבר הנאסר יותר ממה שהיה אסור, אבל כולל דברים אחרים עם הדבר הנאסר, שכן הוא בשלושת הדברים בללו שנחלקו בהם.

לדברי רבי חייא, גם באיסור כולל דעת רבי יוסי שאיסור חל על איסור, ולכן חייב שתיים.

ולדברי בר קפרא, באיסור כולל דעת רבי יוסי, שאין איסור חל על איסור, ולכן חייב אחת.

והקשו על ההסבר הזה, שכן אף שבשני הדברים הראשונים ניתן להבין מדוע האיסור האחרון הוא איסור כולל, בדבר השלישי לא ניתן להבין זאת.

זר שהקריב קרבן ציבור בשבת יש כאן איסור כולל. כי קודם השבת, היה הזר מותר לעשות מלאכת שבת, ואסור לעבוד עבודת הקרבנות. וכשנכנסה השבת, מתוך כך שנאסר לעשות מלאכות שבת, נאסר לעשותם משום שבת גם בעבודה שכבר היה אסור בה, והרי זה איסור כולל.

שבעבודה עצמה לא נוסף לו איסור, אבל על ידי שנאסר בדברים אחרים, כלומר במלאכה, נאסר גם בעבודה.

וכמו כן בעל מום שהקריב קרבן ציבור כשהוא טמא יש כאן איסור כולל. כי תחילה קודם שנטמא, היה בעל המום מותר באכילת קדשים ואסור בעבודה. וכשנטמא, מתוך שנאסר מחמת הטומאה גם באכילה, נאסר מחמת הטומאה גם בעבודה שכבר היה אסור בה, והרי זה איסור כולל.

שבעבודה עצמה לא נוסף לו איסור, אבל על ידי שנאסר בדברים אחרים מחמת הטומאה, כלומר באכילה, נאסר גם בעבודה.

אבל זר שאכל מליקה אין כאן איסור כולל. כי בשעת מליקה חלו שני האיסורים בבת אחת. קודם המליקה לא היה כאן איסור זרות ולא איסור נבילה, שרק משעת מליקה הותרה לכהן ונאסרה לזרים משום זרות, ובאותה שעה נעשית נבילה. ואם כן, שני איסורים אלו חלים בבת אחת, ולא זה אחר זה באיסור כולל.

ב. נחלקו באיסור בת אחת ואליבא דרבי יוסי הכל מודים, שלדעת רבי שמעון, אין איסור חל על איסור כלל, ואם כן, בכל שלושת האופנים הללו, זר שהקריב קרבן ציבור בשבת, זר בעל מום ששימש בטומאה, וזר שאכל מחטאת העוף שנמלקה, דעת רבי שמעון, שחייב אחת בלבד, משום האיסור הראשון.

אבל לדעת רבי יוסי, יש אופנים שאיסור חל על איסור, כגון כשהאיסור השני מוסיף לאסור את הדבר יותר ממה שהיה אסור עד

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף לג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

עתה.

ונחלקו רבי חייא ובר קפרא, מה דעת רבי יוסי, כשחלו שני איסורים בבת אחת, שכן הוא בשלושת הדברים הללו שנחלקו בהם.

לדברי רבי חייא, כשחלו שני איסורים בבת אחת דעת רבי יוסי שאיסור חל על איסור, ולכן חייב שתיים.

ולדברי בר קפרא, כשחלו שני איסורים בבת אחת דעת רבי יוסי, שאין איסור חל על איסור, ולכן חייב אחת.

וכך חלו שני האיסורים בבת אחת, בכל אחד משלושת המחלוקות שנחלקו בהם רבי חייא ובר קפרא.

זר ששימש בשבת, אפשר שחלו עליו איסור זרות ואיסור שבת בבת אחת, כגון שהגדיל ביום השבת. כלומר, שהביא שתי שערות של סימני גדלות ביום השבת, שבשעה שנעשה גדול, חלים עליו איסורי תורה ששייכים בו, ונמצא שבשעה אחת, חלו עליו איסור זרות ואיסור שבת.

וכמו כן, בעל מום שהקריב בטומאה, אפשר שחלו עליו איסור בעל מום ואיסור טומאה בבת אחת, כגון שהיה טמא ובעל מום בעודו קטן, והגדיל, שהביא שתי שערות של סימני גדלות. שבשעה שנעשה גדול, חלים עליו איסורי תורה ששייכים בו, ונמצא שבשעה אחת, חלו עליו איסור מום וטומאה. א"נ גדול שנחתכה אצבעו בסכין טמאה שבאו המום והטומאה בבת אחת.

וכמו כן, זר שאכל מליקה, לעולם חלים עליו איסור זרות ואיסור מליקה בבת אחת, כפי שנתבאר לעיל, שבשעת מליקה הותרה לכהן, ונאסרה לזרים משום זרות, ובאותה שעה נעשית נבילה. ואם כן, שני איסורים אלו חלים בבת אחת.

והקשו גם על ההסבר הזה, שכן נתבאר שכל אחד מהחכמים אמר, שכדבריו שמע מרבי, ובוודאי לא שקרו בדברים אלו, אלא כך שמעו, אבל טעו בהבנת דבריו.

ורבי חייא יכול להעמיד דבריו ודברי בר קפרא, שכשאמר רבי חייב שתיים, אמר זאת כדעת רבי יוסי, האומר שאיסור חל על איסור, וכשאמר רבי חייב אחת, אמר זאת כדעת רבי שמעון, האומר שאין איסור חל על איסור.

אבל בר קפרא אינו יכול להעמיד דברי שניהם, שכן לדבריו אין מי שאומר חייב שתיים, ואם כן היאך יתכן שרבי חייא שמא מרבי חייב שתיים, וכי לפי דברי בר קפרא, רבי חייא שיקר בדבריו.

ג. נחלקו באיסור בת אחת ואליבא דרבי שמעון הכל מודים, שלדעת רבי יוסי, איסור חל על איסור, בין כששני האיסורים חלים בבת אחת, ובין כשהם חלים בזה אחר זה, והאיסור האחרון מוסיף או כולל.

ולכן בכל שלושת האופנים הללו, זר שהקריב קרבן ציבור בשבת, זר בעל מום ששימש בטומאה, וזר שאכל מחטאת העוף שנמלקה, דעת רבי יוסי, שחייב שתיים, שהרי חלו בהם שני האיסורים בבת אחת, כפי שנתבאר.

והכל מודים שלדעת רבי שמעון אין איסור חל על איסור כשהם באים לחול זה אחר זה ואפילו האיסור האחרון מוסיף או כולל.

אבל נחלקו רבי חייא ובר קפרא מה דעת רבי שמעון כשיש לשני האיסורים לחול בבת אחת.

לדברי רבי חייא, אם באו שני האיסורים לחול בבת אחת, מודה רבי שמעון שחלו שני האיסורים, ולכן חייב שתיים.

ולדברי בר קפרא, גם אם באו שני האיסורים לחול בבת אחת דעת רבי שמעון, שלא חלו שני האיסורים, ולכן חייב אחת.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור מסכת יבמות דף לג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

לפי ההסבר האחרון

למה היו צריכים להישבע

נתבאר לעיל, שרבי חייא ובר קפרא נשבעו שניהם, שכדבריהם שמעו מרבי.

ולפי הביאור האחרון, ניתן להבין מדוע הוצרך רבי חייא להישבע, שכדבריו אמר רבי, כי מתחילה היינו סבורים, שלדעת רבי שמעון בשום אופן אין איסור חל על איסור, וכדי לחזק דבריו, לומר שאין הדין כמו שהיינו סבורים, הוצרך רבי חייא להישבע, ששמע מרבי, שגם לדעת רבי שמעון, כששני האיסורים באים לחול בבת אחת, איסור חל על איסור.

אבל קשה, למה הוצרך בר קפרא לחזק דבריו, להישבע שכדבריו אמר רבי, הלא כן היינו סבורים מתחילה, שלדעת רבי שמעון אין איסור חל על איסור. ולא תירצו קושיה זו בגמרא.

לפי ההסבר האחרון כיצד

אמר רבי כדברי שניהם

נתבאר לעיל שכל אחד מהחכמים אמר, שכדבריו שמע מרבי, ובוודאי לא שיקרו בדברים אלו, אלא כך שמעו, אבל טעו בהבנת דבריו.

ובר קפרא יכול להעמיד דבריו ודברי רבי חייא, שכשאמר רבי חייב שתיים, אמר זאת כדעת רבי יוסי, האומר שאיסור חל על איסור. וכשאמר רבי חייב אחת, אמר זאת כדעת רבי שמעון, האומר שאין איסור חל על איסור.

אבל רבי חייא אינו יכול להעמיד דברי שניהם, כי לדבריו אין מי שאומר חייב אחת, שהרי גם רבי שמעון מודה שבבת אחת איסור חל על איסור, ואם כן היאך יתכן שבר קפרא שמע מרבי שחייב אחת, וכי לפי דברי רבי חייא, בר קפרא שיקר בדבריו.

ותירצו, שלדברי רבי חייא, בר קפרא שמע מרבי אופן שבו לדעת רבי שמעון יש חיוב אחד, אבל לא שמע זאת כששני האיסורים חלים בבת אחת, אלא כשבאים לחול בזה אחר זה, והאיסור השני הוא איסור כולל, שבזה אכן דעת רבי שמעון, שאין איסור חל על איסור, ואינו חייב אלא אחת.

וכשרבי אמר זאת לפי דעת רבי שמעון, דיבר רק בשני האופנים שיתכן שיהיה האיסור השני כולל, כלומר בזר ששימש בשבת, ובעל מום שהקריב בטומאה, כפי שנתבאר לעיל.

אבל בזר שאכל מליקה לא אמר זאת רבי, שהרי בו לעולם שני האיסורים חלים בבת אחת, ומודה רבי שמעון שחייב שתיים.

ובר קפרא טעה, והיה סבור שדברי רבי נאמרו גם בזר שאכל מליקה, ומאחר שבו שני האיסורים חלים בבת אחת, טעה לומר שלדעת רבי שמעון אין איסור חל על איסור גם בבת אחת, ולכן אמר שגם בשני האופנים האחרים, כשחלו שני האיסורים בבת אחת, דעת רבי שמעון שחייב אחת בלבד.

ברייתא כדעת רבי חייא לפי ההסבר האחרון

שנינו ברייתא כדעת רבי חייא, בה מבואר, שנחלקו רבי שמעון ורבי יוסי רק בזר ששימש במקדש, ובעל מום שהקריב בטומאה, לדעת רבי שמעון חייב אחת, ולדעת רבי יוסי חייב שתיים.

וכדברי רבי חייא ניתן להעמידה, באופן שהאיסור השני בא לחול אחר הראשון על ידי שהוא כולל דברים אחרים. ולכן לא נחלקו גם בזר שאכל מליקה, שאי אפשר שיהיה בו האיסור השני אחר הראשון.

ודוקא כששני האיסורים חלים בזה אחר זה, והשני כולל דברים אחרים, נחלקו אם השני חל על הראשון, אבל כשהם חלים בבת אחת, הכל מודים ששני האיסורים חלים, והרי זה כדברי רבי חייא.

שני חיובים בזר ששימש בשבת

נתבאר, שעבד עבודה כהונה במקדש, חייב

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור מסכת יבמות דף לג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

שתים, אחת משום שעשה מלאכה האסורה בשבת, ואחת משום זר שעשה עבודת כהונה.

ולכאורה הכוונה לכך שאם עשה זאת בשוגג, מתחייב שתי חטאות, אחת משום חילול שבת, ואחת משום עבודה בזר.

והקשו על כך, הלא לדעת רבי יוסי, יש בעבודת הקרבנות מלאכה אחת בלבד, שהעושה אותה בשבת חייב חטאת, והיא עבודת השחיטה.

שכן קבלת הדם בכלי, והולכתו למזבח, וזריקתו למזבח הן טלטול מוקצה האסור מדברי חכמים ואין בו חיוב חטאת.

והקטרת האימורים על המזבח, הבערה היא, אך לדעת רבי יוסי, הבערה אינה כשאר מלאכות שבת, ויש בה רק איסור לא תעשה [=הבערה ללא יצאה], אבל אין חייבים עליה כרת וחטאת.

ואם כן, אין בעבודת הקרבנות מלאכה שהעושה אותה בשבת חייב חטאת, אלא שחיטה בלבד, והשחיטה מותרת לזר, ואם כן היאך מתחייב הזר שתי חטאות על עבודה בשבת? אם שחט, אין כאן שום חיוב, שהשחיטה מותרת לו בקרבנות, ואם כן מותר לו לשחוט קרבנות בשבת. ואם בשאר דברים, חיובו רק משום זרות, ולא משום שבת.

רב אחא בר יעקב תירץ, שיש אופן שבו זר יתחייב שתי חטאות על עבודת כהונה בשבת, כדעת האומרים ששחיטת פר כהן גדול ביום הכפורים כשרה רק בכהן גדול.

וכשישחט זר את פר כהן גדול ביום הכפורים שחל בשבת, מאחר ששחיטה זו פסולה בזר היא אסורה לו, וחייב על כך גם משום זרות, וגם משום שבת.

ובאמת לא רק זר גמור מתחייב על שחיטה זו שתי חטאות, אלא גם כהן הדיוט מתחייב עליה שתי חטאות, שהרי אינה כשרה בו, והוא זר אצלה.

ורב אשי תירץ, שכשאמרו שזר ששימש בשבת חייב שתיים, לא התכוונו לומר שחייב שתי חטאות, אלא שעובר שני איסורים, איסור זרות ואיסור שבת, ואף אם אין בו חיוב חטאת. ונפקא מינה, לקוברו בין רשעים גמורים.

אשת ישראל שנבעלה לאחר

אשת ישראל שנבעלה ברצון לאיש אחר, נאסרה לבעלה. שנאמר, "וְהָיָא נְטָמָאָה ... וְהָיָא לֹא נְתַפְשָׁה" (במדבר ה' י"ד), כלומר מאחר שלא היה הדבר באונס, היא נאסרת על בעלה, אבל אם היה הדבר באונס, היא מותרת לבעלה.

וחילוק זה אמור בגדולה, אבל הקטנה, אפילו אם נבעלה לאחר ברצון, נחשב הדבר כאונס, כי כלל אצלנו, פיתוי קטנה אונס הוא, ואינה נאסרת לבעלה.

חיובי חטאות בחילופי נשים

שנים שקידשו שתי נשים, ובשעת כניסתן לחופה הוחלפו הנשים בטעות, ובעל זה את אשתו של זה, וזה את אשתו של זה. כל אחד מהם חייב חטאת, משום שחטאו באיסור בעילת אשת איש.

והרי כאן ארבע חטאות, אחת לאיש זה, ואחת לאיש זה, אחת לאשה זו, ואחת לאשה זו. שהאיש והאשה שניהם חייבים, שעל שניהם נאמר, "וְיִנְכְרְתוּ הַנְּפֹשׁוֹת הָעֹשֶׂת" (ויקרא י"ח כ"ט).

ואם היו השנים אחים, יש כאן לכל אחד חיוב נוסף, משום בעילת אשת האח. והרי כאן עוד ארבע חטאות, סך הכל שמונה חטאות.

ואם היו הנשים אחיות, יש כאן לכל אחד חיוב נוסף, משום בעילת אחות אשה. והרי כאן עוד ארבע חטאות, סך הכל שתיים עשרה חטאות.

ואם היו הנשים נידות, יש כאן לכל אחד חיוב נוסף, משום בעילת נידה. והרי כאן עוד ארבע חטאות, סך הכל שש עשרה חטאות.

קישור לקבלת ה"בקי צור"